

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΣΑΜΗΝΟ Α')

Σάββατο Ἀθήνα, 1 Μάη 1921

ΑΡΙΘ. 734 (ΦΥΛ. 18)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Ν. ΙΩΑΝΝΟΥ: Στεφάνια
Μ. ΛΟΓΙΖΟΣ: Τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Ἀγάπης
ΚΛΗΣ. ΠΑΛΛΗΣ: Μπροντσὺς (συνέχεια).
ΨΥΧΑΡΗΣ: «Τὰ δύο τριαντάφυλλα τοῦ Χάρου»
(συνέχεια).
ΚΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ: Κολομπίνα
ΦΩΤΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ: Ἀπολογούμενος.
χοσάββατο.

Ο ΝΟΥΜΑΣ: Φαινόμενα καὶ πράγματα.
Κ. ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ: Ἡ δύσκολη ὥρα (τέλος)
ΠΙΚΡΑΓΓΚΗΘΗΣ: Ἐπίγραμμα στὸ Χατζιδάκη.

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ: Νεοελληνική φι-
λολογία.— Ἡ Κοινὴ Γνώμη.— Τί γράφουν οἱ
ἄλλοι.— Νέα βιβλία. Χωρὶς γραμματώσημο.

ΜΝΗΜΕΙΟ ΣΤΟΝ ΕΡΝΕΣΤΟ ΨΥΧΑΡΗ

Μᾶς γράφουν πὼς στὸ Βέλγιο θὰ στηθεῖ μνημεῖο
στὸν ΕΡΝΕΣΤΟ ΨΥΧΑΡΗ, στὸ μέρος ἀκριβῶς πού
ἔπεσε ἡρωικὰ πολεμώντας γιὰ τὴ Γαλλία, καὶ πὼς
τὴν τιμητικὴ προεδρεία τοῦ Κομιτάτου, πού συστή-
θηκε γι' αὐτό τὸ σκοπό, τὴν πῆρε ἡ Βασίλισσα τοῦ
Βελγίου, καὶ τὴν τιμητικὴ προεδρεία τοῦ Κομιτάτου,
πού γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ συστήθηκε στὴ Γαλλία, τὴν
πῆρε ἡ κ. Μιλλεράν, τοῦ Προέδρου τῆς Γαλλικῆς
Δημοκρατίας. Ὁ Ψυχάρης, ποῦχασε καὶ τὰ δύο παι-

διά του στὸν πόλεμο, τὸν Ἐρνέστο καὶ τὸ Μιχάλη, μᾶς
γράφει τὰ συγκινητικὰ τοῦτα λόγια! «Στὴ θλίψη
μου ἀπάνω χαίρουναι γιὰ τὸ χρυσὸ μου τὸ παιδί, πού
ἄξιζε τέτοια τιμὴ». Καὶ τὴν ἄξιζε ἀληθινά, γιατί ὁ
γῖός τοῦ μεγάλου Δασκάλου μᾶς καὶ ἐγγονὸς τοῦ Ἐρ-
νέστου Ρενάν, δὲν εἶτανε μονάχα πολεμιστὴς ἡρωι-
κὸς μὰ καὶ ἄξιος συγγραφέας πού, ἂν καὶ νέος χάθηκε,
εἶχε πάρει μὲ τὰ βιβλία του θέση ξεχωριστὴ στὰ Γαλ-
λικά γράμματα.

ΣΤΕΦΑΝΙΑ

Μὲ ἀμάραντα στεφανωμένα τὰ ξανθιά σου
Κι ὀλόγουρα μοῦλιά σου ἔχουν αἰχμαλωτίσει
Στὰ μεταξένια δίχτυα τους ἀπὸ τὴ δύση
Τὰ ὀλόχρυσά της κύματα καὶ ἡ ἀγκαλιά σου

Μὲ ρεῖκια κι ἀπὸ κυκλαμιές, χαρὲς τοῦ δάσου.
Ὀλόφορτη, ἀπ' τὸ Βουνὸ εἶχαμε γυρίσει
Τὸ μαγικὸ δουνὸ ὅπου τὸ ξανθὸ μελίσσι
Τὴν καρπερὴ του κλώθει μοῖρα. Τὴ χαρὰ σου,

Σπαρτάρισμα τῶν εἴκοσι καὶ δύο σου χρόνων,
Τῶν λουλουδιῶν ἐμύρωνε ἡ εὐωδία,
Ὡμέ! Τὴν ἴδια ὥρα ἐπλέκαμε τῶν πόνων

Τὸ ἀκάνθινο στεφάνι, ἐνῷ ἡ γλυκεῖα μαγεία
Τοῦ δειλινοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τὸ μεθῆσι
Σὲ κόσμο ἀπόκοσμο μᾶς εἶχανε θυθίσει...

Λευκίδα

Ν. ΙΩΑΝΝΟΥ

ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Τοῦ φίλου μου Δ. Π. Ταγκόπουλου

Ἀπόψε ἐγὼ κι ὁ πόνος μου, τρελλόχουμε γιορτάσι,
Θὰ ξεφαντώσει ὁ σπαραγμὸς καὶ θὰ μεθῆσι ἡ λύπη.
Καὶ τὴν Αὐγὴ γλυκὰ γλυκὰ σὰ θὰ ροδοχαράξει
Μαζὶ θὰ τὸ γιορμίσουμε τῆς Ζήσης μας τὸ σπίτι.

Ὅλη τὴ νύχτα χόρεβεν ἀκούραστα ὁ καημὸς μου,
Κερνοῦσε ἡ λύπη κ' ἔπινε σὲ θάνατου ἕνα τάσι.
Καὶ γιὰ νὰ πιεῖ περισσότερο ὁ μαῦρος σπαραγμὸς μου
Τὶς φλέβες μου τίς ἄνοιξε μ' αἷμα γιὰ νὰ χορτάσει.

Πόσο γλυκὸς ὁ πόνος μου μοῦ φαίνονταν σιμὰ σου...
Ἕνα γλυκὸ λογάκι σου, παρήγορο ἕνα χάδι
Μ' ἔκανε καὶ τὸν ξέχναγα, καὶ μες στὴν ἀγκαλιά σου
Ζοῦσα, θαρρεῖς, μὲς σ' ὄνειρο κι ὄχι σὲ κόσμο πάλι.

Μὰ τώρα πού μονάχος μου στὸν κόσμο παραδέρνω,
Χωρὶς γλυκὸ λογάκι σου, χωρὶς ἕνα σου χάδι,
Ἐδῶ καὶ κεῖ τὸ σύντριμμα τοῦ πόνου μου τὸ σέρνω
Καὶ προσκαλῶ σὰ λυτρωτὴ τὸ Χάρο νὰ μὲ πάρει...

Μοῖρες καλὲς πού δώκατε μύριες εὐνὲς σὲ μένα,
Θλιμμένες μοῖρες κι ἀσπλαχνες πού μοῦπατε καημούς,
—Ἀχ, τὰ καλὰ δοκίμασα—μοῦ μένει τῶρα, ὠμένα,
Νὰ δοκιμάσω τοὺς πικροὺς τῶν στεναγμῶν καρπούς.

Καὶ τώρα πού δοκίμασα πρώτη φορὰ τὴ λύπη,
Μοῦ φάνηκε πὼς ξύπνησα σὲ μαύρη σκοτεινιά,
Καὶ καρτερῶ τώρα νὰ δῶ, μὲ πόνου καρδιοχτίπι
Πόσα κακὰ σοῦ μέλλονται φτωγῇ, δειλῇ καρδιά...

Βοῦσεύε, ἐσύ, πού στρέφεις, στὴν ἀχαρῆ αἰλὴ μου
Σὰ νάσουν μὲνιν, ὅσοι γινὰ καὶ γ' ὦρα σὺν πλοηγεύσας.

Στὰ δέντρα πάνω τούς ανθούς και στη δειλή ψυχή μου
Λίγο από την αγνότη σου, που σὺ φρεγγαδολοῦσες,

Μὰ τώρα πιά που στείρεις, ζωή καμιά δὲ μένει...
"Αχ, στὰ φτωχὰ τὰ δέντρα μας κυτρίνισαν τὰ φύλλα,
Και στὴν καρδιά μου μένει πιά, παρ' ὅτι νὰ πεθαίνει,
Κάτι ἀπὸ μπόρως πέλασμα, τοῦ σύννεφου μαβρίλα...

ΑΝΤΡΕΑΣ ΛΟΪΖΟΣ

ΜΠΡΟΥΣΣΟΣ

Θ

Πολὺ πρὶν πλησιάσεις τὸ Κρουνέρι, φαίνεται ἀν-
τίκρου καθαρὰ ἡ γραμμὴ τοῦ δρόμου που εἶχε ἀρχί-
σει στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ ὁ Τρικούτης, καὶ περὶ που
τελιώσει, ἀπὸ τὴ Νάφπαχτο ὡς στὸ Μεσολόγγι. Με-
τὰ τὸ θάνατό του σταμάτησε ἡ κατασκευή στὸ τε-
λευταῖο κομμάτι, τὸ κομμάτι τῆς Κακῆς Σκάλας που
λένε· ἔτσι ἔμεινε ἀκαρπὴ ἡ δαπάνη τόσοι θησαυροῦ.
Γιατὶ ὁ Ντελγιάνης κήρυξε πολιτικὴ δική του μιά-
πολὺ ἀπλή, δηλαδὴ νὰ κάνει ὅτι ἀντίθετο πρὸς τὰ ἔρ-
γα τοῦ Τρικούτη. Συνεπὰ μὲ τέτια ἀρχή, καλοσύνη
του πάλι που δὲ δαπάνησε ἄλλο τόσο χρέμα γιὰ νὰ
ἐξοκάνει καὶ τὰ κομμάτια τὰ ἀποτελειωμένα.

Ὁ Ντελγιάνης στάθηκε ἕνα ἀπὸ τὰ τόσα ἀλλόκο-
τα φαινόμενα τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς ἱστορίας.
Κοῦφος ῥηθωρὸς, κυνικότατος, μυρόλογος, αἰτίας
διὸ ἐλκεϊνῶν πολέμων, γελοῖος μάλιστα — καὶ τὸ
γελοῖο λένε σκοτώνει — ἔγινε στὸ φαινόμενο τὸ χα-
δεμένο παιδί τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τέλειωσε τὸ στά-
διό του σὺν κολοφῶνα τῆς ἐπιρροῆς του, ἐνῶ ὁ Τρι-
κούτης, ἀντὶς μὲ τόσα τόσα ὑπέροχα προτερήματα,
που ἔσωσε καὶ τὸ κράτος ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα στρατιω-
τικῆς ἥττας, πέθανε ξενιτεμένος, καὶ ἀπόρητος ἀ-
κόμα τῆς πατρίδας του καὶ ὅς τὴν εἶχε δοξάσει καὶ
ἐνθουσιήσει. Ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἡ ἀχαριστία
δὲ θάρτηκε μαζί μὲ τὸν Κολόμπο. Ὁ λόγος εἶταν πὼς
ὁ Τρικούτης εἶχε ἀναχαιτίσει κάπως τὸ φαβλοκρατι-
σμὸ τῆς ἐποχῆς του, καὶ τοῦ φαβλοκρατισμοῦ τὸ μί-
σος εἶναι καταχθόνιο λεβέτι ἀένω, που τὸ συκοφαν-
τικὸ του μόλυσμα λίγο λίγο χαλίζει τῶν ἀπλοῶν ἀν-
θρώπων τὸ νοῦ καὶ τοὺς πνίγει κάθε ἐθνεγνικὸ αἰ-
σθημα. Γιὰ τοῦτο Fortitur calumniari, ἔλεγαν
οἱ Λατῖνοι, semper aliquid manet. Στὰ
πολιτικά τέτιο μῖσος πρὸς ἕναν ἄντρα παίρνει πάντα
μορφὴ ἐνθουσιωμοῦ πρὸς τὸν ἀντίπαλο, ἂν καὶ ἀ-
νάξιο λόγοι· ἔτσι καὶ τοῦ Ντελγιάνη ἡ ἐπιρροὴ ἀ-
ληθινὴ πηγὴ τῆς εἶχε τὸν ἀντικρουτισμὸ, ζωντανὸ
φαίνεται ἀκόμα καὶ ὅταν εἶταν νὰ στηθεῖ τὸ ἀγαλμά
του μπροστὰ στὴ Βουλὴ(1).

Τὸ Κρουνέρι, τὸ σημερινὸ ἀραξοδόλι τοῦ Μεσο-
λόγγου, δὲν εἶναι φυσικὸ λιμάνι, παρὰ σὲ μιά καμ-
πύλη τῆς ἀκρογιαλιᾶς προστέθηκε ἕνας χτιστὸς βρά-
χιονας, ὅπου πίσωθὲ του μαρῖνες καὶ βάρκες φιλά-

γουνται ἀπὸ τὰ κύματα καὶ τὸν ἄνεμο τοῦ Κορινθια-
κοῦ. Τὸ βαπόρι δὲν προχωρεῖ ὡς ἐκεῖ, παρὰ ἀγκυρο-
βολεῖ δέξω, μπροστὰ σὲ ἕνα μεγαλόπρεπο τοπικὸ Ἑλ-
ληνικὸ βράχο, ἀδεντρο ἀλλὰ που στέκει ὀρθὸς σὰ
στιβαρὸς γίγας φρουρὸς· Ἀρχικὰ ἡ ἰδέα εἶταν νὰ
ἀνοιχτεῖ ἀβλὸς διὰ μέσου τῆς Λιμνοθάλασσας ὥστε νὰ
προχωροῦνε βαπόρια ὡς σιμὰ στὸ Μεσολόγγι. Μὰ τὸ
σχέδιο ἀπὸ ναβάγησε ἔνεκα ἡ δυσανάλογη δαπάνη
καὶ ἀντικαταστάθηκε μὲ τὸ σημερινὸ βραχίονα. Τὴν
ἀνεπάρκειά του ἀπὸ τοὺς πρώτους τῆ δοκίμασε ὁ Τρι-
κούτης ὁ ἴδιος, γιατί, ὅταν πῆγε νὰν τὸν ἐπιθεωρή-
σει, ἀδυνατώντας ἀπὸ τὴν τρικυμία νὰ ξυγώσει βάρ-
κα, ἔμεινε θαλασσοδαρμένος πέντε ὥρες μέσα στὸ βρ-
αχίον.

Πρώτη μου δουλιὰ στὸ Μεσολόγγι εἶταν νὰ ἐπι-
σκεπτῶ τὸ Ἡρώο, ὅπου ἔστεκε ἄλλοτες τὸ κάστρο,
ὁ φράχτης ὅπως τὸν εἶπε ὁ Ἱμπράιμς, καὶ νὰ ἀνα-
πολήσω τὴν ἑκαουσὴ πολιορκία μὲ τὸ τραγικὸ τῆς
τέλους, τραγικὸ ἀλλὰ που στάθηκε, ὅπως τῆς Χιὸς ἡ
σφαγὴ, σωτηρία μὲ τὸ νὰ ξαναξυπνήσει τὴ συμπα-
θεια τοῦ πολιτισμένου κόσμου φά μιά στιγμή ὅταν
στ' Ἀνάκλη, τὴν πρωτέδουσα, ἔξενε ἀφάνταστη πα-
λιτικὴ ἀτιμία. Ἀπὸ τὴ καὶ πῆρε τὸ κάστρο, ὅχι τὰ ἄρ-
ματα τῶν Φελάχων.

Ἀπὸ τὸ παλιὸ χτίριο δὲ φαίνεται νὰ διατηρήθηκε
τίποτα γνήσιο, ἔξω ἕνα κοματάκι μὲ ἕνα κανόνι, ὁ
προμαχῶνας τοῦ Φραγκλίνου νομίζω, ὡς εἰδος δειγ-
μα ἑμπορικῶν ταξιδιωτῶν. Πιὸς εἶχε τὴ φωτεινὴ ἰδέα
νὰ καταδαφίσει τὸ ἱστορικὸ κάστρο δὲν ἔμαθα. Τὸ συ-
νεπῆρε φαντάζομαι καὶ ἀπὸ ὁ θαναλισμὸς, ὅπως
τῆς Ἀκρόπολης τὸν πύργο καὶ τόσα ἄλλα ἐθνικὰ κει-
μήλια. Δὲν πᾶει πολὺς καιρὸς που ἔτσι γκρεμίστηκε
καὶ τὸ δυτικὸ κάστρο τῆς Χαλκίδας, ἕνα ἀπὸ τὰ ὡ-
ραιότερα τοῦ μεσαιῶνα, ἀπὸ γιὰ νὰ ἀνοιχτεῖ ὁ πορθ-
μὸς, σὰ νὰ μὴ μπορούσε νὰ ἀνοιχτεῖ κόβοντας ἀπὸ
τὴν ἀνατολικὴ παραλία· δὲ δῶκε χάσει δὲ τίποτα σπί-
τια καὶ ξενοδοχεῖα ἢ καφεζυθεσιπτόρια. Στὰ 1915
μάλιστα, ὅταν πέρασε ἀπὸ τὴ Χαλκίδα, εἶχε προχω-
ρήσει ὑπερπρόσθια ἡ καταστροφὴ καὶ τοῦ ἀνατο-
λικοῦ καστρου, ἀπὸ τὴ φορὰ γιὰ νὰ χτιστεῖ μὲ τὸ
ὀλικὸ του ἕνας στρατώνας. Ἐπὶ πῆγε καὶ τὸ Χλι-
μοῦτσι τοῦ Μοριά, που, ὅπως διάβασα κάπου, εἶταν
ὅχι ἕνα ἀπὸ τὰ ὡραιότερα, παρὰ τὸ ὡραιότερο κά-
στρο τοῦ κόσμου. Λένε πὼς ἀπὸ τὸ κατὰστρεψε ὁ
Ἱμπράιμς, μὰ πὼς δὲν ἐννοῶ, ἀφοῦ τὸ πῆρε χωρὶς
πόλεμο· πιθανότερος μοῦ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ δικὸς
μας θαναλισμὸς.

Ἕνας ἄλλος φρικτὸς θαναλισμὸς ἔγινε μέσα στὸ
Ἡρώο. Γιατὶ ἐκεῖ ἀνάμεσα σὲ ἄλλα μνημεῖα ἴσης ἀ-
ξίας μὲ μερικὰ τῆς Ἀθήνας ἔστεκε καὶ τὸ μνημεῖο
τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, τὸ ἔξοχο καλλιτέχνημα τοῦ
Δαβίδ. Τὸ ἱστορικὸ του τὸ δίνει μὲ διεξοδικὰ καθέ-
καστα ἕνα ἀδέσποτο Ἀγγλικὸ διδύλο ποιὸ, νομίζω,
ἔχει τίτλο Paris during the Commune (Τὸ Πα-
ρίσι στὴν ἐποχὴ τῆς Κομμουνίας). Ὁ Δαβίδ πολὺν
καιρὸ λογάριζε τοῦ Μπότσαρη τὸ μνημεῖο χωρὶς νὰ
βοῖσκει πρότυπὸ ἀξιο νὰ παραστήσει τὴν Ἑλλάδα.
Πὼς τέλος τὸ βρῆκε, ἕνα κοπιλοῦδι χαριτωμένο, μέ-
σα στὰ σοκάκια τοῦ Παρισιῦ εἶναι πολὺ ρομαντικὸ
ἐπιπόδιο, μὰ δὲ θυμῶμαι ἀρκετὰ καλὰ τὰ καθέκα-
στα ὥστε νὰ σὰς τὰ δηγηθῶ ἴσως ἄλλη φορὰ, ἀμα
ἐξαπατηθῶ τὸ διδύλο. Ἀφοῦ ἔγινε καὶ στηθεῖ τὸ

(1) Περίεργο πρᾶμα ἔκανε ὁ Τρικούτης ὅταν ἔδωκε με-
γάλο ποῦρο στὸ φιλόλογο Κόμπετ (ἡ Κοβήτον κατὰ τὸν
Κόντο), γιατί ὁ Κόμπετ μέσα σὲ Varias Lectiones μᾶς
χλεβάζει λέγοντας Graeculorum nepotes qui Graeciam
pinnis. Τῶν Γραικίων οἱ ἀπόγονοι που τώρα κατοικοῦν
τὴν incolant Ἑλλάδα. Ἀπὸ ἐννοεῖται ὁ Τρικούτης δὲν τὸ
ἔφερε τὸ ἔφερε ὅμως ὁ Κόντος, ὅσοσο τὸ σάπασε, γιατί
τότες κυριότερὴ του δουλιὰ εἶταν ὁ προσηλοτισμὸς τῆς Κο-
βετολατρίας.